

Turizam u ruralnom području Istre

Bertoša, Stefano

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Libertas International University / Libertas međunarodno sveučilište**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:223:163407>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital repository of the Libertas International University](#)

**LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE
ZAGREB**

STEFANO BERTOŠA

**ZAVRŠNI RAD
TURIZAM U RURALNOM PODRUČJU ISTRE**

Zagreb, ožujak, 2019.

**LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE
ZAGREB**

**PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
/
PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ
TURISTIČKI I HOTELSKI MENADŽMENT**

TURIZAM U RURALNOM PODRUČJU ISTRE

KANDIDAT: STEFANO BERTOŠA

KOLEGIJ: OSNOVE MARKETINGA

MENTOR: mr.sc. DANIJEL CAREV

Zagreb, ožujak 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	4
1.1. Predmet i cilj završnog rada	5
1.2. Izvori podataka.....	5
1.3. Struktura rada.....	5
2. ISTRA KAO TURISTIČKA DESTINACIJA	6
2.1. Oblici turizma.....	9
3. RURALNI TURIZAM.....	15
3.1. Definicija i značajke ruralnog turizma	21
3.1.1. Gastro ponuda.....	23
4. TURISTIČKE AKTIVNOSTI U RURALNOM PODRUČJU	34
ZAKLJUČAK.....	37
POPIS LITERATURE	38
POPIS TABLICA	40

1. UVOD

Istra je hrvatski poluotok, smješten na sjevernome dijelu Jadranskog mora. Poluotok okružen morem, a u samom središtu obogaćuju ga brda i prirodno zelenilo. Ugodna sredozemna klima pogodna je za život u sva četiri godišnja doba. Nekada siromašno područje poznato samo po svojoj poljoprivredi i stočarstvu, danas je prava turistička atrakcija. Prirodni resursi poput mora i planina, ljeti privlače mnoštvo turista. Istra danas predstavlja jednu od najposjećenijih turističkih destinacija Republike Hrvatske.

U ovom završnom radu, istražiti će se turistička ponuda Istre. Najprije se spominje Istra kao turističku destinaciju, a potom veći dio završnog rada, posvećen je analiziranju ruralnog turizma na tom području.

Ruralni turizam je posljednjih godina gostima sve zanimljiviji. Centralna Istra, na kojoj se nekad razvijala samo poljoprivreda i stočarstvo, danas je prepuna prekrasnim villama i kućama za odmor. Turist koji boravi u centralnoj Istri, ima razne mogućnosti kakav oblik odmora želi. Ruralna područja sačuvala su svoj tradicionalni identitet, te gosti koji posjećuju ta područja mogu istinski uživati u bogatstvu prirode, gastronomije i kulture kakva je nekada bila.

1.1.Predmet i cilj završnog rada

Predmet završnog rada je istražiti i opisati turizam u ruralnom području Istre. Opisati resurse i načine na koje ih lokalno stanovništvo koristi. U konačnici cilj završnog rada je prikazati turističku ponudu, te prezentirati najposjećenija mjesta u unutrašnjosti Istre.

1.2.Izvori podataka

Podaci za izradu završnog rada prikupljeni su iz sekundarnih izvora. Sa raznih internet stranica turističkih zajednica Istarske županije, stručne literature o području ruralne Istre, diplomskih radova i prezentacija profesora sa sveučilišta Libertas

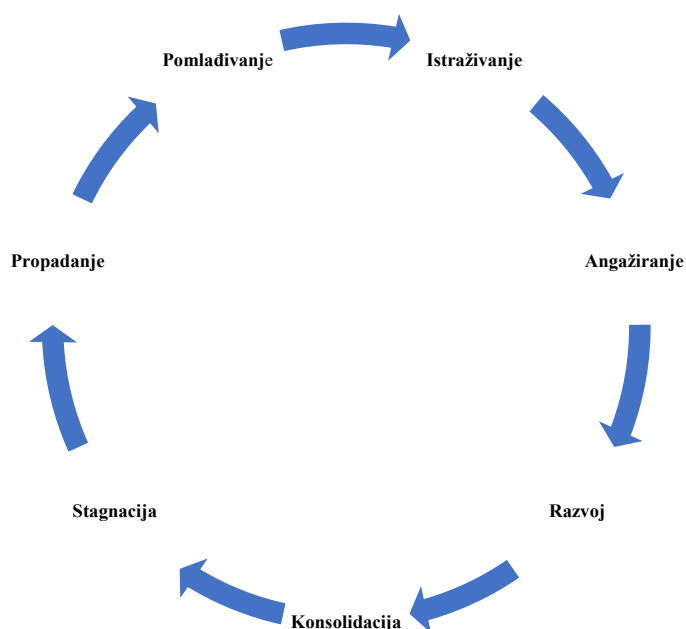
1.3.Struktura rada

Rad je koncipiran kroz 4 poglavlja. U prvom poglavlju piše se uvodni dio, koji je predmet i cilj završnog rada te o izvorima podataka koji su korišteni za izradu. U drugom poglavlju opisuje se Istra kao turistička destinacija i koji oblici turizma prevladavaju. Treći dio rada govori o ruralnom turizmu, ruralnom turizmu na području Istre, gastro ponudi u ruralnom području Istre i mjestima koje posjetitelji najčešće obilaze, te neke zanimljivosti o tim mjestima. U četvrtom poglavlju navedene su ponude turističkih aktivnosti na ruralnom području Istre.

2. ISTRA KAO TURISTIČKA DESTINACIJA

Turistička destinacija je nedefinirana prostorna regija turizma, odredište turista.¹ Odredište mora biti atraktivno i zadovoljiti potrebe turista. Cilj svakog odredišta je osigurati kvalitetu proizvoda i dugoročnu egzistenciju. Konkurencije u svijetu ima jako puno, zato je potrebno, stalno se razvijati i sprovoditi nove ideje. Putovanje do destinacije može biti udobno, manje udobno, brže ili sporije. Prometnice do destinacije od velike su važnosti za odabir putovanja. Cestovni, pomorski, zračni i željeznički promet ,najčešći su oblici. Za svaku turističku destinaciji možemo reći da ima svoj životni ciklus. Posjetitelji je najprije istražuju, zatim se angažiranjem započinju inicijative i time osigurava ponuda za posjetitelje. Razvojna faza podrazumijeva velik broj turista. Zbog problema pretjeranog iskoristivosti proizvoda, smanjuje se kvaliteta usluge. Fazom konsolidacije smanjuje se broj posjetitelja. Stagnacija je problem u kojem destinacija ima ekološke, socijalne i ekonomske probleme, međutim propadanjem se posjetitelji gube i destinacija ovisi o manjim dnevnim izletnicima i vikend posjetiteljima. Zadnja faza je pomlađivanje. Pomlađivanje uključuje nove aktivnosti, novu kvalitetu, nova tržišta, nove distribucijske kanale.²

Slika 1. Životni ciklus turističke destinacije

¹ Elio Erman, prezentacija iz kolegija Turistička geografija

² Mataš,D.;Opatija, 1997, Turistička destinacija, str. 25

Održavanje turizma u nekoj destinaciji zahtjevan je posao koji sadrži mnoštvo načela. Pažljivo odnošenje prema prirodi, uvažavanje domaćeg stanovništva i kulture i izbjegavanje rasipanje resursa. Sve su to načela koja spadaju pod strateško planiranje. Strateško planiranje sprovodi se na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini. Za razvoj i primjenu plana nekog područja, potrebno je uključiti lokalno stanovništvo, zatim ga savjetovati i obavještavati o donošenim odlukama. Obrazovanjem turističkih radnika (educiranjem o novim trendovima) , pridonosi se kvaliteti turizma destinacije.

Fizičke (zemlja, more, klima) i ekološke (stambena središta, industrija, trgovina) karakteristike, kulturni resursi, socioekonomske karakteristike, infrastruktura, zagađenje okoliša i rizik. Sve su to aspekti turizma koje jedna turistička destinacija analizira. Analizom aspekata i uvažavanjem načela, radi se strategija. Strateškim upravljanjem destinacije, moguće je definirati viziju, misiju, cilj i plan, kojim se postiže razvoj turizma.

Za Istru postoje podaci da se turizam počeo javljati još krajem 19.stoljeća. Zbog pogodnosti prometno-geografskih prometa te specifične prirodne i kulturno-povijesne baštine, diljem cijelog poluotoka izgrađene su smještajne, zabavne i sportsko-rekreativne ponude. Veliku značajnu poziciju za razvoj turizma u Istri imala je Opatija. Opatija je bila povezana mrežom željeznica, koje su ju povezivale sa austrijskim zimovalištima. Turizam se u počecima razvijao na mjestima uz obalu kao što su Poreč, Rovinj, Umag i otočje Brioni. Putovalo se parobrodom i vlakom. Posjetitelji koji dolazili u Istru, putovali su bez vodiča, samo uz pomoć putokaza drugih putnika. Razlozi dolaska bili su: obrazovanje, istraživanje, kultura, vjera i avanturizam. U početku su promotivne kampanje bile usmjerene na domaće tržište. Sloganom „Jugoslavija najjeftinija turistička zemlja Europe“ , oglašen je početak turističke sezone 1957.godine u francuskom tisku.³ Time se otvorilo tržište prema inozemstvu.

Danas je to prostor koji je prometno dobro povezan s prostorima najznačajnijih europskih središta pa stoga ne čudi brzina kojom se razvija i sam turizam, ali i rast i razvoj smještajnih kapaciteta, čija raznolikost postiže dobre temelje konkurentne turističke ponude u Europi.⁴ Povezanost Istre sa ostalim europskim središtima je relativno dobra. Cestovnim prometom do Istre može se putovati brzim autocestama, a u samoj Istri izgrađen je Istarski ipsilon (brza cesta) koji povezuje sjever sa jugom. Zračna luka Pula otvorena je za domaći i međunarodni avio prijevoz putnika. Kapacitet zračne luke iznosi 1.000.000 putnika godišnje, a kapacitet nove pristanišne zgrade izgrađene 1989. godine, baziran je na maksimalno očekivanom

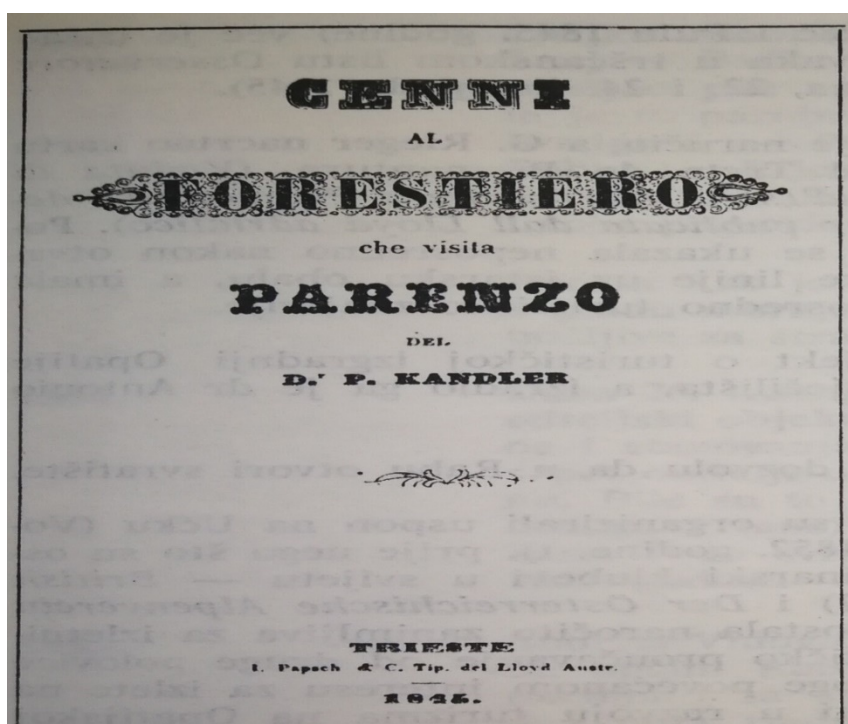
³ Šuligoj M.:Koper 2015, Retrospektiva turizma Istre, str. 344

⁴ Šuligoj M.:Koper 2015, Retrospektiva turizma Istre, str. 144

prometu od 10 zrakoplova i 5.000 putnika istovremeno.⁵ Izgradnjom luka i lukobrana, otvoren je javni pomorski promet. Time je otvorena mogućnost dolaska jahti i manjih brodica za izlete. Osim mora i prekrasne obale, Istra ima i autentičnu kulturu. Folklor kao jedan od tradicionalnih plesova, „kažun“ kao jedinstvena građevina, boškarin (istarsko govedo), sve su to proizvodi koji prikazuju autentičnost Istre. Na obali Istre nalaze se gradovi: Umag, Novigrad, Poreč, Rovinj, Pula, Rabac..., dok je unutrašnjost poznata po gradićima na brdašcima. Poznati gradići su: Motovun, Grožnjan, Draguč, Gračišće i Oprtalj.

Poreč je jedan od prvih gradova gdje se počeo razvijati turizam. Najvrjedniji i najposjećeniji kulturni spomenik grada je Eufrazijeva bazilika. Sagrađena je u 6. stoljeću, a 1997. godine UNESCO ju je uvrstio u spomenike svjetske kulturne baštine⁶.

Slika 2. Prvi vodiči grada Poreča, tiskani 1845.

Izvor: Ivan Blažević, Povijest turizma Istre i Kvarnera, Rijeka 1987.

Poreč i Rovinj najpoznatiji su gradovi na zapadnoj Istarskoj obali. To su gradovi koji zadnjih nekoliko godina ostvaruju više milijuna noćenja. Osim prelijepih plaža, bogati su kulturnim znamenitostima. Rovinj glasi za jednog od najfotogeničnijeg grada na svijetu. Uske

⁵ <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=458>

⁶ <https://www.myporec.com/hr>

srednjovjekovne uličice, prepune raznih galerija, vode do glavne crkve sv. Eufemije, koja je gotičko remek djelo.

Pula je najveći grad na poluotoku i zasigurno ima najpoznatiju kulturnu znamenitost, a to je amfiteatar. Nekada mjesto gladijatorskih borbi, danas je dom mnogobrojnih ljetnih festivala, manifestacija i koncerata. U prvih devet mjeseci 2018. godine amfiteatar je posjetilo 434,878 posjetitelja.⁷

Istarska gastronomija odraz je kulinarke baštine, načina kako se nekada pripremalo hranu. Namjernice se većinom iz vlastitog uzgoja. Tradicija pripreme hrane različita po je konfiguraciji tla. Osnovne su značajke istarske kuhinje proširenost kuhanih jela, dosta ribe i samonikla bilja. Učestala je uporaba začina soli, papra, vinskoga octa, maslinova ulja, te vina kao sastojka pri kuhanju.⁸ Svako jelo započinje sa tradicionalnim istarskim pršutom, sirom, domaće pečenim kruhom i maslinovim uljem. Pečenih jela peku se na gradelama. Gradele se postavljaju nad žar, te peka za manje količine kruha, mesa i krumpira. Jela od plodova mora i školjaka karakteristična su za gradove uz. Od tradicionalnih deserata najčešće se prave: fritule (mekano slatko tijesto oblikovano u okruglice koje se prže na vrućem ulju), kroštule, fijoketi (tanko razvaljeno tijesto rezano na trake i oblikovano u mašnicu, te prženo na vrućem ulju), cukerančić (slatko tijesto s dodacima oblikovano u grančice, te pečeno u vrućoj pećnici). Nekada je stanovništvo pripremalo kruh od kukuruznoga brašna. Bijeli pšenični kruh razmjerno je novina u istarskim seoskim domovima, a pekao se u bogatijim obiteljima.⁹ U ugostiteljstvu se kao tradicijsko istarsko jelo nude i tartufi. Supa je kombinacija jela i pića, priprema se od staroga kruha, koji se zagrije i začini maslinovim uljem. Kriške kruha se zatim polože se u bukaletu (posudu), pošecere i zaliju zagrijanim crnim vinom.

2.1. Oblici turizma

Turizam se dijeli prema više različitih osnova. Oblici unutar dvije osnovne podjele jesu prema motivaciji te vanjskim učincima.

Podjela prema motivaciji: rekreativni turizam (rekreativni turizam u bližim ili dalekim destinacijama, zdravstveni turizam), kulturni turizam (kulturni svjetovni turizam i religijski turizam), socijalni turizam (roditeljski turizam, turizam udruženja i saveza), sportski turizam

⁷ <https://www.pulainfo.hr/hr/>

⁸ <https://hrcak.srce.hr/37738>

⁹ Ibidem

(aktivni i pasivni sportski turizam), komercijalni turizam (poslovni i kongresni, turizam sajmovi i izložbi), politički turizam (diplomatski turizam, turizam političkih manifestacija).¹⁰

Podjela prema uzrocima i vanjskim učincima prema: prema podrijetlu (nacionalni turizam, međunarodni turizam), trajanju boravka (turizam kratkog boravka, turizam tranzita ili graničnih prijelaza, rekreativni turizam na bližim odredištima, turizam dužeg trajanja boravka, turizam godišnjih odmora), sezonama (ljetni turizam, zimski turizam), broju sudionika (individualni turizam, kolektivni turizam, turizam skupina ili društava, klupski turizam, masovni turizam, obiteljski turizam), dobu sudionika (turizam mladih, turizam treće dobi), vrstama prijevoza (željeznički turizam, automobilski turizam, avionski turizam, pomorski, riječni i jezerski turizam), vrsti smještaja (hotelski turizam, para – hotelski turizam, turizam sekundarnog domicila, kamping turizam), učincima na platnu bilancu (aktivni turizam – receptivni turizam, pasivni turizam – emitivni turizam), načinu plaćanja (socijalni turizam, turizam iz štednje i kredita), sociološkim kategorijama (ekskluzivni i luksuzni turizam, tradicionalni turizam, turizam mladih, socijalni turizam).¹¹ Jednostavnija podjela najznačajnijih oblika turizma odnosi se na: zdravstveni turizam, sportsko-rekreacijski turizam, kulturni turizam i ruralni turizam.

Zdravstveni turizam jedan je od važnijih selektivnih oblika turizma. Definicija zdravstvenog turizma naglašava kako je: „zdravstveni turizam je složena gospodarska aktivnost u kojoj bitno mjesto zauzima stručno i kontrolirano korištenje prirodnih ljekovitih činitelja, postupaka fizikalne medicine i programiranih fizičkih aktivnosti u svrhu održavanja i unapređenja fizičkog, mentalnog i duhovnog zdravlja turista te poboljšanja kvalitete njihovog života“.¹² U Istri je zdravstveni turizam sve je razvijeniji. Zbog povoljnih cijena, vrhunsko opremljenih klinika i stručnog osoblja, gradi se više privatnih poliklinika, koje pružaju uslugu neki oblik zdravstvenog turizma.

U poznatoj poliklinici Peharec (poliklinike za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju) ponuđeni su razni wellness sadržaji. Najmoderniji izokinetički sustav, Biodex kardio fit uređaji, fitness dvorana, pilates, finska sauna, masaže, specijalni terapijski bazen s toplom vodom i raznim sustavima, hidro masaže, aquagym.¹³ Zbog najsuvremenije opreme i stručnog kadra polikliniku Peharec već godinama posjećuju pacijenti iz inozemstva.

¹⁰ Geić, S.; Split 2011., Menadžment selektivnih oblika turizma, str. 225.

¹¹ Ibidem

¹² <http://www.novolist.hr/Vijesti/Gospodarstvo/Studij-zdravstvenog-turizma-sunce-i-more-u-paketu-za-zdravlje>

¹³ http://www.istra.hr/hr/atrakcije-i-aktivnosti/wellness/zdravstveni-turizam/942-ch-0?&l_over=1

U Poreču se nalazi privatni dentalni centar Rident. Rident u svom vrhunsko opremljenim centru, pacijentima nudi i mogućnost smještaja. Oni posluju sa inozemnim agencijama, koje autobusima dovode pacijente u njihov centar. Sve je organizirano na način da, dok je jedna grupa u centru, ostali mogu uživati u kulturnoj baštini grada.

Najpoznatije Istarsko lječilište jesu Istarske toplice. Po termalnim izvorima na bazi sumporne vode svrstavaju se u sam vrh po kvaliteti ljekovitosti.¹⁴ Iznad lječilišta se nalazi izvor ljekovite vode „Sv.Stjepan“ . Osim ljekovite vode, toplice pružaju i razne masaže, tretmane tijela blatom te fizikalnu terapiju. Uglavnom ih posjećuju strani gosti.

Sportska rekreacija u turizmu postala je nezaobilazan sadržaj turističke ponude. Suvremena se turistička ponuda sve više orijentira prema aktivnom načinu odmaranja, što podrazumijeva uključenje turista u određene sportske i rekreacijske aktivnosti. Sportsko - rekreacijski turizam, kao jedan od najmasovnijih selektivnih oblika turizma, jest poseban oblik turizma u kome prevladavaju sportski motiv i za putovanje i boravak u određenim turističkim mjestima i centrima. On se ogleda kroz: natjecateljski sportski turizam (sportaši, menadžeri, treneri, publika), zimski sportsko-rekreacijski turizam (zimski sportovi), ljetni sportsko-rekreacijski turizam (na moru, rijekama, jezerima i planinama).¹⁵ Sportski turizam u Istri najviše se odnosi na šetanje, rekreativno trčanje, vožnja biciklom, jahanje na konjima te poneki adrenalinski sport. Ljubitelji pješčenja na raspolaganju imaju stotine kilometara označenih staza. Najstarija je Staza svetog Šimuna u središnjoj Istri. Neke su staze zahtjevnije i teško prohodne , pa se preporuča stručno vodstvo. Vožnja biciklom u Istri zaista je užitak. Nedirnuta priroda, vinogradi, maslinici, gradići na vrhovima brežuljaka, sve su to mjesta, koje će ljubitelji biciklističke avanture vidjeti. Kako bi se privukao što veći broj biciklista, organiziraju se međunarodne utrke. Velika reklama u biciklističkom svijetu za Istru, bila je 2004. godine, kada se kroz neka mjesta vozio „Giro d'Italia“ , svjetski poznati biciklistički događaj.

U Istri za ljubitelje jahanja, ima 4 konjička centra. Konji su uvježbani, a turistima se nude izleti kroz prekrasnu prirodu, šume, sela i špilja. Od ekstremnijih sportova uživati se može u: paraglidingu, penjanju, motocross stazama, vožnjom kanuom po rijeci Mirni i dr.

¹⁴ Ružić,P.;Pula 2011, Ruralni turizam Istre 2011. , str. 119

¹⁵ Geić, S.;Split 2011., Menadžment selektivnih oblika turizma, str. 271

Slika 3. Biciklistička staza uz maslinik

Izvor: Biciklizam, <https://www.coloursofistria.com/hr/sport/biciklizam> (22.12.2018.)

Kulturni turizam temelji se na brojnim spomenicima kulture, muzejima, galerijama i kulturnim manifestacijama. Turist koji želi zadovoljiti svoje kulturne potrebe, sakupljanjem informacija i iskustava, u Istri se neće razočarati. Stari gradići, srednjovjekovne crkvice i ostaci utvrda i kaštela, najčešća su mjesta koja posjećuju turisti. Najposjećenija mjesta su: pulski spomenici iz doba rim. vladavine, osobito amfiteatar, koji je pojedinih godina razgledavalo više od 350000 posjetitelja.¹⁶ Osim Pule, turistički su vrlo privlačni Brijuni, Rovinj, srednjovjekovna jezgra Poreča s Eufrazijevom bazilikom, srednjovjekovna naselja te sakralni objekti s freskama i grafitima. Kulturni turizam nije uvijek u dovoljnoj mjeri povezan s masovnim turizmom, ali se njegovom razvoju u Istri u posljednje vrijeme sve više pridonose putem filmskim, glazbenim, kazališnim i književnim festivalima.

¹⁶ <https://www.istrapedia.hr/hrv/1431/kulturni-turizam/istra-a-z/>

Slika 4. Pulski filmski festival u amfiteatru

Izvor: Pulski filmski festival, <https://www.telegram.hr/kultura/branko-lustig-otvorio-62-pulski-filmski-festival/> (22.12.2018.)

Ruralni turizam je oblik turizma koji obuhvaća sve aktivnosti na nekom ruralnom području. Još u povijesti može se uočiti kako je ruralno područje privlačilo ljude zbog provođenje vremena i ugodnog života. Tradicionalna sela, privlače sve veći broj turista iz urbanih sredina. Istra je razvoj ruralnog turizma započela 1990-ih, a od 1997. intenzivnije se razvija zbog ozbiljnije promocije Turističke zajednice Istarske županije. Broj kućanstava koja nude usluge u ruralnom turizmu svake se godine povećava.

Slika 5. Agroturizam u ruralnom području Istre

Izvor: Agroturizam Tikel, <http://www.central-istria.com/hr/gastronomy/agroturizam-agritourism?id=948> (22.12.2018.)

Istra je destinacija koja se trenutno nalazi u fazi razvoja. Stalni gosti koji se već godinama vraćaju, svake godine sa sobom donose i mnogo novih. Kako bi se što više gostiju vraćalo, turističke zajednice trebale bi pronaći rješenje kako tim gostima svake godine pružiti nešto novo. S obzirom na dobar geografski položaj, kvalitetnom konsolidacijom Istra može biti još konkurentnija za tržište. Dobro je prometno povezana i ima brojnu ponudu u svim oblicima turizma. Grad Opatija otvorila je put turizma za Istru, međutim za dugoročno opstati na tržištu, destinacija mora stalno ulagati u sebe.

S obzirom da je preko 80% Istre ruralno područje, u tom smjeru bi se turizam trebao razvijati. Ruralni turizam je sve popularniji i tržište za taj oblik turizma je sve veće. Strategijom kojom bi se zaštitila priroda i kultura, moglo bi se oživjeti slabo naseljena područja. Istra ima svoj izvorni identitet i karakter. Promocijom ruralnog turizma, daje se prilika budućim generacijama da ostaju na selu i nastavljaju širiti taj identitet.

3. RURALNI TURIZAM

Ruralni turizam je svaka turistička aktivnost u ruralnom prostoru, stoga gostima koji traže takav oblik turizma, najčešće je potreban mir. Ti gosti većinom dolaze iz urbanih sredina i odmor traže u seoskom području. Seoska područja imaju najvažnija obilježja za takav oblik turizma, a to su: očuvani okoliš, mirna sredina, odsutnost buke, domaća tradicionalna hrana i komunikacija s domaćinima. U ruralnim sredinama sačuvani su povijesni spomenici, okolina i tradicionalna kultura destinacije. Pod kulturu uključuje se odijevanje, ples, glazba, stari običaji, zanati, prehrana i način stanovanja.¹⁷ Promjenama u društvu, gdje se odvijao ekonomski razvoj, stara, pučka kultura je nestajala. Danas je pučka kultura najbolje sačuvana na mjestima gdje su se ljudi nastavili baviti poljoprivrednom proizvodnjom, što su danas ruralna mjesta. Na takva mjesta utječu prirodni uvjeti, gospodarske potrebe, ekonomske mogućnosti sela i socijalno stanje stanovništva. Naselja građena tradicionalnom seoskom arhitekturom, većinom su na mjestima potpuno izoliranim od glavnih prometnica. Kod pučke arhitekture često se miješala kombinacija kamene konstrukcije i drugih materijala. Najstarije oblike takvih kuća može se prepoznati po ognjištu izgrađenom u dnevnom boravku, koji je služio za grijanje.

U prošlosti ljudi nisu znali objasniti mnogo prirodnih pojava. Raznim magičnim obredima nastojali utjecati na njih. Takav oblik ljudskog praznovjerja, na selu, zadržan je i danas. Povijesno gledano praznovjerje ljudi može se podijeliti u tri etape:

- a) Radi se magičnom obredu i njegovom djelovanju na ljude u kojeg su svi, bez iznimke vjerovali i koji je bio nezaobilazni dio radne aktivnosti ljudi. Pri provođenju tih obreda poštuju se stroga pravila koja su tradicionalna i prenose se s generacije na generaciju. Glavni cilj tih obreda je utjecanje na prirodne sile, tjeranje zle moći.
- b) Razvojem proizvodnih snaga i poboljšanjem ekonomske situacije na selu, oslabila je neposredna ovisnost ljudi o prirodi. Magični obredi su se promijenili u običaje. Običaji zamjenjuju obrede i njima se utječe na prirodne sile. Ljudi vjeruju da provođenjem običaja mogu utjecati na promjenu tijeka događaja. Običaji nisu imali strogi obvezujući oblik i kod njih su se koristili neki elementi zabave, gozbe i sl.
- c) U ovoj etapi običaji se mijenjaju u navike. Navikama se nije pripisivala magična moć, a dolaze do izražaja većinom pri svečanostima i imaju zabavni karakter.¹⁸

¹⁷ Ružić P.;Pula, 2011, Ruralni turizam Istre, str. 66

¹⁸ Ružić P.;Pula, 2011, Ruralni turizam Istre, str. 71

U današnje doba tehnike , ljude očarava jednostavna ljepota predmeta koji su proizveli naši prethodnici. Poljoprivredno oruđe, igračke, namještaj, predmeti su od povijesne vrijednosti. Danas ih se koristi za ukras interijera vikendica i sjećanja na prošla vremena. Ti alati od velike su vrijednosti za ruralni turizam.

Turisti u ruralnim sredinama žele svoje slobodno vrijeme iskoristiti za upoznavanje ljudi i običaja.

Upoznavanje im se najčešće prezentira preko lokalnih priredbi i kulturnih ustanova. Prema mogućnostima i intenzitetu povezivanja s turizmom, kulturne ustanove svrstavaju se u sljedeće skupine:

- a) Prva skupina uključuje ustanove čija se privlačnost za turizam sastoji u prikupljenim, sistematiziranim i izloženim predmetima od kulturne vrijednosti. To su muzeji, galerije, gliptoteke, specijalizirane zbirke, arhivi i knjižnice, zatim zoološki vrtovi, botaničke zbirke, etnoparkovi i sl.
- b) Druga skupina uključuje ustanove koje svoju turističku atraktivnost temelje na živim priredbama, a to su kazališta svih vrsta, koncertne, folklorne i druge slične ustanove.
- c) Treća skupina uključuje posebne obrazovne institucije koje putem osobitih obrazovnih metoda privlače one koji za vrijeme odmora ili školskih praznika povezuju rekreacijski sadržaj sa odgojno-obrazovnim.¹⁹

Sportske priredbe stvaraju interes kod turista i lokalnih ljudi, jer uključuju sportska natjecanja di se jedni mogu baviti nekom aktivnosti, a drugi promatrati. Uz sportska natjecanja, rekreirati se mogu putem raznih planinarskih staza, pješačkih, biciklističkih i kulturnih puteva, te vinskih cestama. Putevi su označeni posebnim oznakama koje povezuju brojne turističke atrakcije. Posebno zanimljive su vinske ceste , na kojima se putem može probati dobra i poznata vina.

Ponuda u ruralnom turizmu može se prikazati objektima i kapacitetima za pružanje ugostiteljskih usluga, te vrstama usluga i proizvodima koji se nude i prodaju ruralnim turistima.²⁰ Smještajni objekti razlikuju se nekih tehničkim i arhitektonskim značajkama. Svi objekti moraju imati propisano određene norme o kategorizaciji. Kategorizacijom se određuje kvaliteta smještajnog objekta. Svrha kategorizacije je informiranje potencijalnog gosta o kvaliteti tog objekta. Kuće za odmor su objekti u kojima se gostima pruža usluga smještaja i

¹⁹ Ružić P.;Pula,2011, Ruralni turizam Istre , str. 81

²⁰ Ibidem , str 84

iznajmljivanje okućnice i one su najčešći objekti u kojima strani gosti borave. Od ostalih objekata još su popularne sobe za iznajmljivanje i apartmani. Sobe za iznajmljivanje većinom su dio neke od obiteljskih kuća.

Od ugostiteljskih objekata u kojima se pruža usluga pripreme hrane i pića, pretežito prevladavaju konobe, restorani i barovi. Za sve ugostiteljske objekte propisani su minimalni tehnički uvjeti, koje mora udovoljiti ugostiteljski objekt da bi se mogao svrstati u određenu kategoriju, a to su:

- Način izgradnje, uređenja i oprema objekta
- Kvalitetu, raspored i veličinu poslovnih prostorija
- Obaveznost priključaka na javnu vodovodnu mrežu, kanalizaciju, javnu električnu i telefonsku mrežu
- Protupožarnu zaštitu
- Način osvjetljenja prostora
- Zagrijavanje prostorija
- Način zaštite inventara i pribora kojima se služe gosti
- Kvantitetu i kvalitetu kupaonica i zahoda
- Odnos veličina kuhinje i blagovaonice, njihovo uređenje i oprema
- Priručna skladišta i rashladne uređaje
- Garderobe za radnike i njihovo uređenje, mjesto gdje se gosti poslužuju, način i uvjete pružanja usluga
- Izvedbu i opremu točionika za točenje pića.²¹

Razlika između konobe i restorana je u tome što se u restoranu pripremaju zahtjevnija i složenija jela, dok se u konobi pripremaju nešto jednostavnija tradicionalna jela tog kraja. Interijer konoba većinom krasi izvorni namještaj tog područja.

U ostale ponude mogu se uključiti aktivnosti, kao što su pješaćenje, biciklizam, ribolov i sl. Većim grupama ljudi, u pomoć mogu uskočiti vodiči koji imaju unaprijed isplanirane programe za jednodnevni izlet. Kako bi se spriječile neugodne situacije, preporuča se pojedincima da ne idu sami na neka manje poznata mjesta. Turističke agencije od velike su važnosti za ta područja. One sadrže sve informacije o ponudi nekog područja. Preko turističke agencije može se rezervirati smještaj i ostale prateće usluge (mijenjanje novca, nabavljanje vize i putovnice, prodaja izleta i ulaznica za kulturne, zabavne, sportske i druge priredbe).

²¹Ružić P.;Pula,2011, Ruralni turizam Istre, str. 86

Svaka agencija samostalno donosi usluge o strategiji poslovanja. Time izravno utječu na formiranje sadržaja turističke ponude i cijene. Kako bi ostvarile svoj poslovni cilj, turističke agencije međusobno surađuju. One promoviraju i prodaju sve vrste turizma, pa tako i ruralni. Od velike su važnosti i za izradu prospekata, kataloga i internet stranica za prezentaciju ponude u ruralnom turizmu.

Prema klimatološkim podjelama podneblja, Istra ima umjereno toplu klimu sa vrućim ljetima. Klima je jedan od najvažnijih činitelja turističke ponude.

Ovisno o klimi, razvija se oblik turizma. Prema klimi razlikujemo godišnje doba, odnosno period kada je glavna sezona, a kada je izvansezonsko razdoblje.

Prometna povezanost važan je činitelj turističke ponude te utječe na strukturu gostiju, ali i intenzivnost turističke aktivnosti na nekom području. Najrazvijeniji je cestovni promet na području ove destinacije, a slijede zračni, morski te željeznički. Istru obilježava gusta mreža javnih cesta. Najvažnija prometnica je Istarski ipsilon, kojeg čine dvije dionice, autocesta A8 i autocesta A9.

Najprivlačniji element Istre jest more. Turisti na moru imaju mogućnost rekreacije, odmora i zabave. Privlačnost mora čine temperatura, slanost, prozirnost, boja i gibanje morske vode. Ljeti more ima temperaturu između 25 i 29 stupnjeva. Plava, bistra boja mora pozitivno utječe na većinu turista. Turisti koji dolaze u ruralna područja vole tišinu i mjesta gdje nema prevelike gužve, međutim i oni u svom boravku u Istri bar jednom posjete, neku od prekrasnih plaža.

Da bi se ruralni turizam mogao razvijati, mora postojati potražnja²². Činitelji potražnje dijele se na one neovisne od ponašanja pojedinca i one koji su ovisni od individualnih mogućnosti i sklonosti pojedinca. Na one koji ovise o pojedincu, utječe životni standarda čovjeka. Njegovi društveni, ekonomski, psihološki i drugi uvjeti u kojima živi, bitno utječu na odluke putovanja. Oni objektivnih činitelja potražnje mogu se podijeliti na slijedeće:

- Radna i životna sredina
- Prirodni ambijent
- Slobodno vrijeme
- Slobodna sredstva

²² RužićP.;Pula,2011, Ruralni turizam, str. 41

➤ Ostali objektivni faktori. ²³

Centralna Istra najruralnije je područje Istre. Prema tom području može se analizirati da li za takav oblik turizma ima potražnje. Centralna Istra sastoji se od 9 općina i sjedište im je u Pazinu. Tamo se nalazi poslovni prostor turističke zajednice, gdje turisti i lokalno stanovništvo mogu dobiti korisne informacije o tom području.

Tablica 1. Broj kreveta na području općina centralne Istre od 2012. do 2017. godine

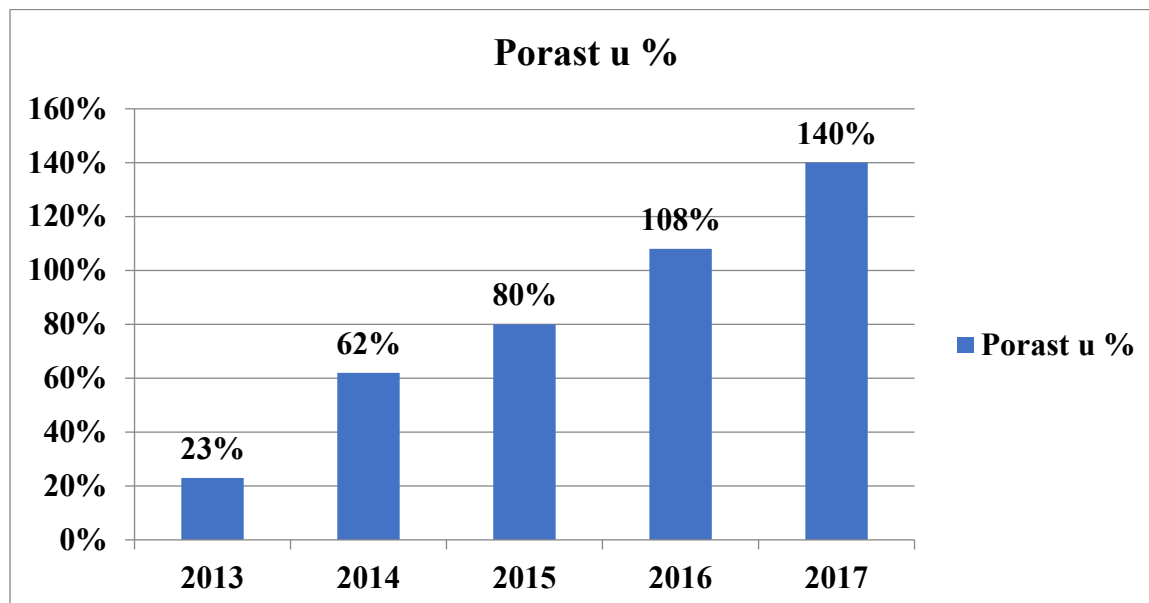
	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Cerovlje	95	114	138	152	150	164
Gračišće	74	109	131	142	166	172
Karojba	103	121	151	153	187	220
Lupoglav	95	91	101	101	120	138
Pazin	308	361	410	438	562	705
Pićan	150	179	241	269	300	345
Sveti Lovreč	259	340	536	612	683	741
Sveti Petar u Šumi	73	102	171	197	270	274
Tinjan	336	414	536	628	670	821
UKUPNO	1493	1831	2415	2692	3108	3580

Izvor: Turistička zajednica središnje Istre

Prema tablici broj 1, vidi se da je svake godine broj kreveta veći, što znači da je ponuda svake godine sve bogatija. U 2012. godini bilo je 1493 kreveta na području centralne Istre, a 2017. godine 3580 kreveta, što je porast od 140%.

²³RužićP.;Pula,2011, Ruralni turizam , str. 42

Graf 1. Porast broja kreveta u usporedbi sa 2012. godinom

Izvor: vlastita obrada prema podacima iz tablice broj 1

Prema grafu broj 1 može se vidjeti da je u 2014. godini broj kreveta znatno porastao. Narednih godina broj kreveta i dalje raste. U 2017.godini na području ruralne Istre ima 140% više kreveta nego 2012. godine.

Tablica 2. Rezime ponude i potražnje centralne Istre u 2016. i 2017. godini

	2016.	2017.
Broj objekata	584	682
Broj smještajnih jedinica	755	869
Broj kreveta	3413	4017
Broj dodatnih kreveta	875	979
Broj obveznika	513	588
Broj dolazaka	27798	34114
Broj noćenja	217628	266139
Broj turista	27883	34169

Izvor: Turistička zajednica središnje Istre

Prema tablici broj 2, može se usporediti ponuda i potražnja u 2016. i 2017. godini. U 2017. godini potražnja je bila veća. U prvih šest mjeseci 2018. godine na području turističke zajednice središnje Istre ostvareno je 11.837 dolazaka, što čini 28% više u odnosu na razdoblje u 2017. godini te 70.849 noćenja, 24% više nego u istom periodu 2017.godine²⁴. Za središnju Istru može se reći da je jedno od najbrže rastućih turističkih područja RH. Porastom ponude i potražnje može se zaključiti da, zainteresiranost za ruralni turizam u Istri postoji i da je svake godine sve veća.

3.1. Definicija i značajke ruralnog turizma

Jedninstvena definicija za ruralni turizam ne postoji, međutim na Vijeću Europe 1986. godine, definirano je da ruralni turizam kao turizam, obuhvaća sve aktivnosti u ruralnom području. Za definiranje ruralnog područja koriste se slijedeća obilježja:

- mali broj stanovnika
- dominantno korištenje zemlje i šuma za opstanak ljudi
- društvena struktura, običaju i seoski identitet.²⁵

Ruralni turizam čovjeka urbane sredine vraća u prirodu. Turisti pokreću niz gospodarskih i negospodarskih aktivnosti u ruralnoj sredini kao što su:

- ugoj prirodne i zdrave hrane, za kojom je špotražnja u porastu, a ponaosob u visoko razvijenim zemljama
- doprinosi oživljavanju poljoprivredne proizvodnje na malim površinama, ali na novijoj osnovi, s obzirom na poznato tržište i potrošača
- omogućuje turistima u ruralnim srđinama aktivan odnos prema prirodi i poljoprivrednoj proizvodnji na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima , koja se uključuju u ruralne oblike turizma
- ruralnim oblicima turizma valoriziraju se sve one vrijednosti koje daju ruralne sredine omogućujući čovjeku na sadašnjem stupnju industrijskog i postindustrijskog društva, povratak prirodnim vrijednostima, poljoprivrednim ambijentima, rasterećenju svih pritiska, stresova, urbanih sredina koji u mnogome sputavaju vrijednosti slobode čovjeka

²⁴ <http://www.central-istria.com/hr/statistika>

²⁵ Ružić P.: Pula 2005, Ruralni turizam , str. 12

- razvoj ruralnih oblika turizma uključuje cjelokupnu ruralnu sredinu s ukupnim ambijentom seoskog života: ambijentom stanovanja, arhitekture, vegetacije i faune, tradicionalne kulture, nošnje i sl. ²⁶

Tablica 3. S.W.O.T. analiza ruralnog turizma

<p style="text-align: center;">Snage</p> <ul style="list-style-type: none"> - autohtona kultura - sačuvana baština - umjereno topla klima - dobra reputacija lokalnog stanovništva - bogata ponuda aktivnosti 	<p style="text-align: center;">Slabosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - slaba prometna povezanost - sporiji internet signal - prezasićenost prostora u sezoni (po ljeti) - kratka turistička sezona - ne poznavanje stranih jezika (starija populacija) - slab imidž / promocija - trgovine, hitna pomoć i benzinska pumpa udaljene
<p style="text-align: center;">Prilike</p> <ul style="list-style-type: none"> - očuvanje prirode - ulaganje u prometnu infrastrukturu - doseljavanje mlađe populacije u sela - povećanje ponude / potražnje - promocija ruralnog područja 	<p style="text-align: center;">Prijetnje</p> <ul style="list-style-type: none"> - nova konkurencija - smanjenje tržišta - zagađenje zraka - uništavanje ne taknute prirode - gubljenje identiteta

Izvor: obrada autora

Najveća snaga ruralnog turizma u Istri je reputacija lokalnog stanovništva. Gosti znaju da je to područje sigurno i da će ih domaćini ih uvijek toplo dočekati. Upravo je taj osjećaj sigurnosti i topline najveća snaga ruralnog područja. Najveća slabost ruralnog turizma je promocija. Ruralni turizam se u Istri jako rijetko spominje, a svijetu još rijeđe prezentira. Turizam u Istri najviše se odosi na obalne gradove te se i njih najviše promovira. Kao najveća prilika ruralnog turizma za neku destinaciju je, da mlađe populacije ostaju na seoskom području. Jedna od najvećih prijetnji je gubljenje identiteta. Istra ima svoju kulturu i način življenja. Previše prilagođavanja drugim kulturama, postoji rizik da se identitet kakvog imaju Istrijani, potpuno

²⁶ Ružić P.: Pula, 2005, Ruralni turizam str. 16

izgubi. Snaga, slabosti, prilika i prijetnji ima puno, ali navedene pojedinosti su najznačajnije za to područje.

Opće značajke ruralnog turizma jesu boravak u prirodi, uživanje u prirodnim ljepotama, život u seoskom okruženju te brojne mogućnosti uživanja u tradicionalnoj hrani. Osim boravka u zdravoj prirodi i u seoskom ambijentu omogućava se učestvovanje s domaćim životinjama, sudjelovanje u seoskim radovima, pješačenje, jahanje, vožnju biciklom, te bavljenje ekstremnim sportovima.²⁷

3.1.1. Gastro ponuda

Gastro ponuda ruralne Istre krije se u autentičnih konobama, agroturizmima i vinskim podrumima. Kuhinja je vrlo bogata i ističe se po karakterističnim jelima kao što su : pršut, tartufi, divlje šparoge, maneštra, jela od mesa (domaće kobasice, ombolo, boškarin), domaća tjestenina (fuži, njoki), čripnja (peka), kolači(fritule, kroštule).

Pršut je simbol istarske kuhinje. Tradicijski specijalitet koji se pravi strogim poštivanjem tradicionalnih pravila. Za domaći pršut, potrebno je uzgajati svinje, te posebno obraditi svinjski but. Zatim se svinjski but suši i dodaju se jedinstvene začinske kombinacije. Pršut je potrebno rezati dugim, pažljivim rezovima, kao kad se svira violina. Istarski pršut zauzeo je jedno od najprestižnijih mjesta u istarskoj gastronomiji pa se ubraja u najtraženija predjela u konobama i restoranima širom Istre.²⁸ U središnjoj Istri postoje šest proizvođača pršuta, a to su: Pršuti Antolović, Pršutarna Dujmović, Pršutana Jelenić, Pršuti Milohanić, Pršutarna Tomaževa i Pisinium. Proizvođači potencijalnim kupcima omogućuju na njihovim imanjima i degustaciju proizvoda. Svi znatizeljni turisti, bilo domaći ili strani mogu vidjeti rezultat proizvodnje pršuta na domaći (stari) način.

Tartufi su vrhunac istarske gastronomije. Afrodizijak kojeg u Istri nazivaju i istarskim zlatom, gljiva je karakteristična mirisa. Tartufe su cijenili Rimljani - oni su smatrali da tartufi rastu jer je Bog Jupiter munjom pogodio stablo hrasta. Budući da je Jupiter bio poznat po svojim seksualnim aktivnostima, tartuf se od tada smatra afrodizijakom.²⁹ Za oko može biti neugledan, međutim predstavlja vrhunski gastronomski doživljaj. Svaki pronađeni tartuf, spoj je prirode, čovjeka i njegovog najboljeg prijatelja. Nalazi se ispod zemlje i pronalaze ga tartufari, uz pomoć obučениh pasa. Najčešće se poslužuju uz glavno jelo. U Istri postoje dvije vrste tartufa: crni i bijeli. Bijeli tartuf je kvalitetniji i skuplji. Bijeli istarski tartuf „Tuber

²⁷ Ibidem , str 135

²⁸ <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/istarska-jela/tradicija-istarskog-prsuta>

²⁹ <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/tartufi/istarski-tartuf-zlata-vrijedan-gurmanski-dragulj>

magnatum pico“ jedan je od najcjenjenijih među tartufima. Najpoznatije mjesto u Istri gdje se možete počastiti tartufima je restoran Giancarla Zigantea u Livadama, podno Motovuna. Jesen je posebno doba godine jer se „u lov“ na bijeli tartuf ide od rujna do prosinca, a to je ujedno i najbolje vrijeme za degustaciju. U Istri se od rujna pa sve do studenog obilježavaju Dani tartufa kojim se tartuf slavi kao dio istarske kuhinje.³⁰

Maneštra je gusta juha od krumpira, graha, suhog mesa i sezonskog povrća.

Divlja šparoga je sezonsko povrće koje se bere u proljeće. Delikatesa specifičnog mirisa i okusa. Vrlo je zdrava namirnica koja se može poslužiti uz sve vrste jela. U Istri se najčešće poslužuje uz tanjur domaće tjestenine (fuži).

Najpoznatije jelo od mesa je autohtono istarsko govedo boškarin. Meso boškarina poslužuje se uz neku domaću tjesteninu ili kao odrezak. Carpaccio od boškarina izvrsna je delicija koja se poslužuje samo u vrhunskim istarskim konobama i restoranima. Boškarin nije samo delicija u Istri, već i u cijeloj Hrvatskoj. „Četrdesetak restorana u Istri, desetak u Zagrebu i jedan u Dubrovniku danas poslužuju boškarina kao najcjenjenije gurmansko jelo.“³¹

Od domaćih tjestenina, najpoznatije su: fuži, pljukanci i njoki od krumpira. Pripremaju se na slijedeće načine:

- Istarski fuži- od brašna, soli, jaja i vode umijesi se glatko tijesto, tanko razvalja i izreže na rombove širine 3 do 4 cm. Nakon toga se pomoću štapića jedan kraj romba ovije oko drugog i pritisne kako bi se zalijepio. Kad se fuži oblikuju, skuhamo se u slanoj vodi. U Istri se najčešće poslužuju uz žgvacet od domaće kokoške, razne gulaše te umak od tartufa ili šparoga.³²
- Istarski pljukanci- prema izvornom receptu pljukanci se pripremaju od brašna, vode i malo soli tako da se brašno s mrvicom soli dobro umiješa i podlijeva vrućom vodom dok ne postane kompaktno. Zatim se tijesto trga na manje komade i protrlja među pobrašnjanim dlanovima kako bi dobilo oblik vretena. Pljukanci se kuhaju u slanoj kipućoj vodi i poslužuju uz razne gulaše, umake od tartufa i šparoga ili ribe.³³

³⁰ ibidem

³¹ <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/boskarin-istinska-delicija-istarskog-tradicionalnog-goveda>

³² <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/tradicionalna-istarska-tjestenina>

³³ <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/tradicionalna-istarska-tjestenina>

- Njoki od krumpira- u Istri se njoki izrađuju od kvalitetnog krumpira koji se skuha u kori, a potom oguli i protisne. Zatim se s brašnom i malo soli umijesi u tijesto, a od tijesta se oblikuju njoki. Njoki se kuhaju u kipućoj posoljenoj vodi, a zatim služe s tradicionalnim gulašima.³⁴

Čripnja (peka) je nezaobilazan tradicionalan način pripremanje hrane, koji daje specifičan i prepoznatljiv okus. Najčešnje se pod čripnjom (pekom) peče krumpir sa kobasicama i ombolom ili nekim mesom od divljači. Za pripremu hrane ispod peke, svaki potez mora biti promišljen. Detalji kao što su odabir materijala ispod kojeg se peče, količina i raspored žara i pepela, znatno utječu na okus i kvalitetu hrane.

Svaki dio Istre ima svoju kulinarsku tradiciju. O ponudi jela ovisi i godišnje doba. Ljeti se najčešće poslužuje sviježa riba i morski plodovi sa obale, ujesen se jela poslužuju uz tartufe, zimi se najčešće spremaju maneštra, kobasice i kupus, te u proljeće divlje šparoge. Sa svim jelima poslužuje se tradicionalni domaći kruh, koji mora biti topao.

Tablica 4. Rangiranje tipičnih istarskih jela

Rang	Vrsta jela	Broj odgovora	%
1.	Jela od mesa	218	53,6
2.	Plodovi mora	200	49,1
3.	Kolači	184	45,2
4.	Istarski pršut	165	40,5
5.	Domaće tjestenine	163	40,0
6.	Domaći ovjčji sir	153	37,6
7.	Maneštra	89	21,9
8.	Tartufi	70	17,2
9.	Ništa od toga	26	6,4
	Broj anketiranih	407	

Izvor: Ružić,P, Milohanović,A.; Pićan 2003, Tendencije u potrošnji hrane i pića turista u Istri, str. 93

U tablici broj 4, navedeno je istraživanje među turistima, koja od tipičnih istarskih jela poznaju. Iz tablice se može ustanoviti da su najpoznatija jela od mesa (ombolo, kobasice, boškarin). Za jela od mesa odgovorilo je 53,6% ispitanika.

Ruralno područje Istre prepoznatljivo je po svojim vrhunskim vinima. Vinogradi na brdskim, teško prilaznim terenima, prava su ljepota za vidjeti. Vrste vina ovise o raznolikosti klime i

³⁴ ibidem

terena na kojim ih se obrađuje. Najznačajnija vrsta je Istarska malvazija. Od ostalih vrsta vina u Istri još se proizvode i Teran, Muškat, Merlot, Borgonja i Cabernet Sauvignon.

Istarska malvazija je bijelo vino koji sadrži između 11,5 i 13,5 vol. % alkohola. Znalci ga opisuju kao puno, zaobljeno i harmonično vino s velikim cvjetno-voćnim aromatskim potencijalom.³⁵ Svježe vino, slamnate žute boje koje se preporuča svim gastro ljubcima. Malvazija je sorta vina koja paše uz riblja jela.

Teran je jedno od najstarijih istarskih autohtonih vina. Crvene je boje i teška okusa. Vino koje savršeno dolazi uz jela od mesa. Vino teran prvi se put spominje krajem 14. stoljeća kada se u keramičkim bocama služio carskim izaslanicima, a do pred stotinjak godina bio je najraširenija sorta u Istri.³⁶ Raste u velikim grozdovima, meso mu je praskavo, a bobice zbijene, s otpornom kožicom. Stoga je teran odlična ideja za one u potrazi za autentičnim i neotkrivenim, za zanesene i željne novih otkrića.³⁷

Muškat je vino zlatne boje. Slataksotg je okusa i vrlo često dolazi uz slastice. Muškat se još i naziva desertno vino. Istarski muškat je autohtona sorta vinove loze. Cijenjen je i izvan Istre – zabilježeno je da je još 1935. godine na smotri vina u Bruxellesu dobio zlatnu medalju, a u njegovim čarima rado su uživali na dvoru cara Franje Josipa u Beču i kralja Emanuela III u Rimu.³⁸

Tablica 5. Rangiranje pića uz jelo

Rang	Vrsta pića	Broj odgovora	%
1.	Vino	255	62,7
2.	Voda	157	38,6
3.	Pivo	132	32,4
4.	Sokovi	65	16,0
5.	Ostalo	19	4,7
	Broj anketiranih	407	

Izvor: Ružić,P, Milohanović,A,; Pićan 2003, Tendencije u potrošnji hrane i pića turista u Istri, str. 94

U tablici broj 5, prikazano je rangiranje pića koje turisti najradije piju uz jelo. Najtraženije piće je vino, za kojeg se izjasnilo 62,7 % ispitanika.

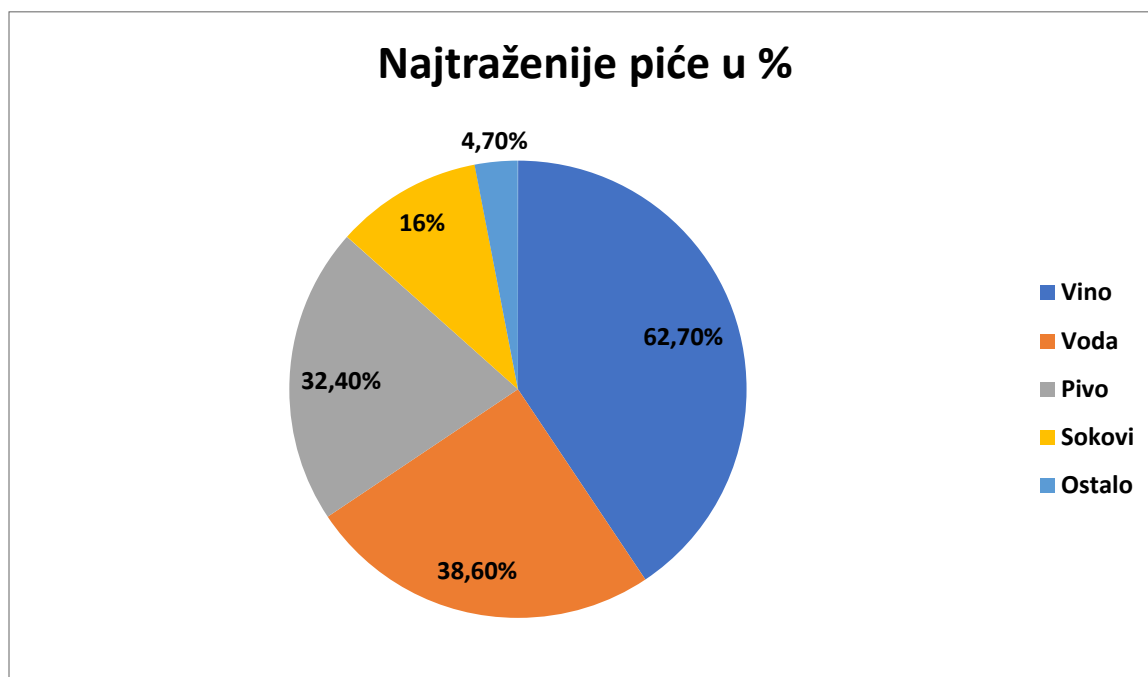
³⁵ <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/vino/malvazija-neprikosnovena-kraljica-istarskih-vinskih-podruga>

³⁶ <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/vino/teran-vino-snaznih>

³⁷ ibidem

³⁸ <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/vino/muskat-momjanski-vinski-biser-istre>

Graf 2. Najtraženija pića kod turista u %

Izvor: vlastita obrada prema podacima iz tablice broj 5

Iz grafa broj 2, može se vidjeti da turisti uz jelo najčešće piju vino. Time se može zaključiti kako je kvaliteta istarskoga vina prepoznata, te potražnja za njim raste.

Za daljnji razvoj vinove loze kroz turizam, zamišljeno je da se vino promovira putem vinskih cesta. Vinske ceste su staze po kojima turisti mogu pješaćiti, trčati ili biciklirati, a povezuju istarske vinarije. U Istri su ucrtane i organizirane četiri vinske ceste s 116 podruma, gdje se vjeruje da svatko može pronaći svog favorita koji će ga potaknuti na ponovni dolazak u ovaj pitomi kraj, to su :

- Vinska cesta Bujštine
- Vinska cesta Poreštine
- Vinska cesta Buzeštine i Pazinštine
- Vinska cesta Rovinjštine i Vodnjanštine

Za središnju Istru bila bi najznačajnija vinska cesta Buzeštine i Pazinštine. Ukupno povezuje više od 15 podruma različitih vinara. Neki od najpoznatijih sa tog područja jesu: Vina

Benvenuti, Vina Tomaz, Vina Fakin, Vina Bažon, Castle Belaj, Vina Anđelini, Vina Baćac, itd.

Maslinarstvo je u ruralnom području tradicija još iz vremena starih Rimljana. Plodno tlo na kojem se uzgaja najčuvaniji mediteranski eliksir. Istarska maslinova ulja spadaju među najkvalitetnijima na svijetu. Maslinovo ulje je dio istarskog načina života i kuhinje. Danas se može uživati u raznim sortama maslinovog ulja koje se koriste u raznim jelima. Istarski restorani i konobe poslužuju različite vrste maslinovog ulja, neke od tih sorti jesu pendolino, lecciono, buza ili istarska bjelica. Istarska bjelica je autohtona sorta prepoznatljiva svježeg mirisa s usklađenom gorčinom, slatkoćom i pikantnosti. Malinovo ulje simbol je dugovječnosti i dobroga zdravlja. S ciljem promoviranja kulture maslinova ulja, obilježena je cesta s putokazima prema uljarama i konobama najboljih istarskih maslinara. Ulja se na tim mjestima mogu degustirati, te vlasnici turistima dijele tajne svog zanata. U središnjoj Istri samo su dva veća maslinara koja se nalaze na karti, a to su: uljara Zlatni brig i Flego.

Od ostalih značajnih gastro ponuda u središnjoj Istri, još se proizvode med i sir. Sir je nepravедno zapostavljena namirnica koja zauzima sve važniju ulogu. Na području Istre karakterističan je kozji, ovčji i kravlji sir. Kvaliteta sira ovisi o područja za ispašu, kvaliteti hrane kojom se stoka hrani i kvaliteta mlijeka koja se koristi za izradu.

Pčelari na tom području najčešće proizvode cvijetni i bagremov med. Osim vinskih cesta i cesta malinovog ulja u Istri se može i posjetiti cestu meda. Na mednim točkama može se vidjeti kako se proizvode med, propolis, vosak i matična mliječ. U središnjoj Istri nalazi se desetak pčelara koji proizvode certificirani ekološki med.

Tablica 6. Poljoprivredni-prehrambeni proizvod koji u Istri pruža najveću turističku ponudu

Redni broj	Vrsta proizvoda	Godišnja proizvodnja
1.	Vino	260.000 hl
2.	Maslinovo ulje	200 – 400 t
3.	Istrarski pršut	100.000 kom

Izvor: Ružić.P.:Pula 2011, Ruralni turizam Istre, str. 54

Prikazani proizvodi na tablici broj 6, čine nezaobilaznu ponudu u svim jelovnicima i vinskim kartama ugostiteljskih objekata.

Bogatstvo gastro ponude tako malog područja je impresivna. Višegodišnja tradicija obrade zemlje, koja je u početku bila samo način preživljavanja, dolaskom turizma otvorila je

poljoprivrednicima razne prilike. Kvaliteta namirnica na tim područjima je veća, nego na bilo kojem drugom području.

Danas tradicionalnu kuhinju prepoznaju i turisti koji dolaze iz stranih zemalja. Oni šire pozitivne priče, što povećava vrijednost i utjecaj istarske gastronomije. Ruralna područja Istre

Ruralni prostor određuje se kroz tri glavne značajke: gustoća naseljenosti, način korištenja zemljišta te identitetom zajednice. Zemljišta se većinom koriste za poljoprivredu i šumarstvo. Za odrediti ruralost neke regije, kao temeljni kriterij uzima se broj gustoće naseljenosti područja.

U određenju ruralnih prostora na području Istarske županije, koristila se definicija OECD-a i Europske unije. OECD definira prag od 150 stanovnika/km², ali i definicija EU koja koristi prag od 100 stanovnika/km² za razvrstavanje nekog područja u ruralni prostor.³⁹

Od ukupno 647 naselja u Županiji, njih 52 je svrstano u urbane lokalne zajednice, a 595 u seoske lokalne zajednice. S obzirom da je broj stanovnika u općinama i gradovima prema popisu 2001. godine iznosio 99.135, što je 48,1 % ukupnog stanovništva Županije, prostor županije možemo nazvati pretežito ruralnom regijom.⁴⁰

Tablica 7. Površina- ruralni i urbani prostor Istarske županije, prema OECD kriterijima

OECD kriterij				
	km 2	%	Broj stanovnika	%
Ruralni prostor	2.493,4	88,4	99.135	48,1
Urbani prostor	328,6	11,6	107.209	51,9
Ukupno	2.822	100	206.344	100

Izvor: Sveučilište u Zagrebu :: Agronomski fakultet.; Zagreb, 2008, Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije (2008.-2013.)

U tablici broj 7, prikazan je broj i postotak stanovnika, ruralnog i urbanog područja Istre, prema OECD kriteriju. Od ukupne površine Istre, samo 11,6% je urbana površina, a 88,4% je

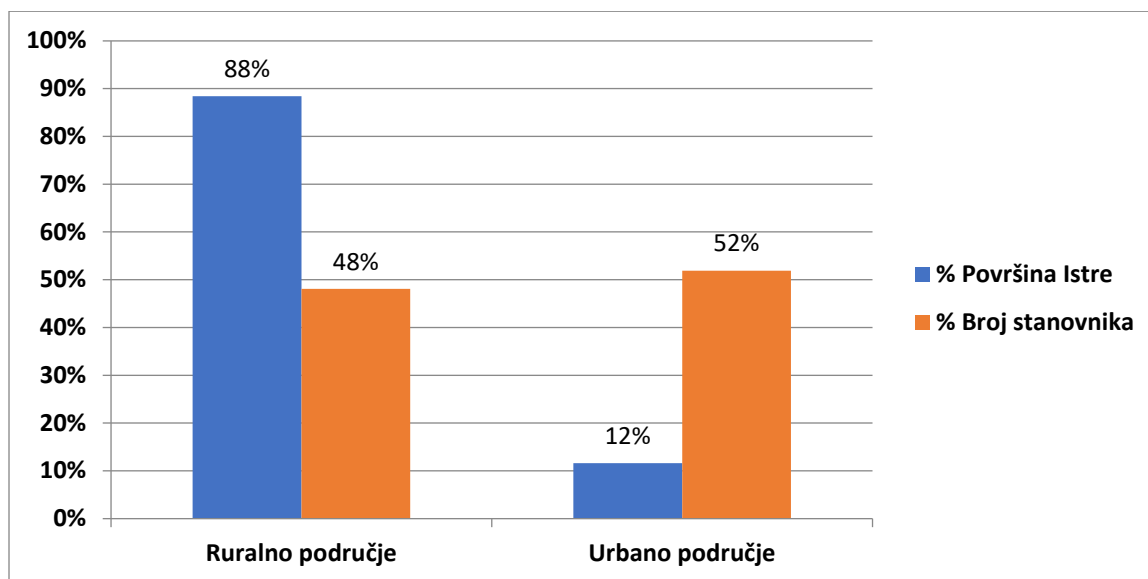
³⁹ Sveučilište u Zagrebu :: Agronomski fakultet.; Zagreb, 2008, Strateški program ruralnog razvoja

Istarske županije (2008.-2013.), str. 7

⁴⁰ Ibidem, str. 9

ruralni prostor. U 11,6% urbane površine živi 107.209 stanovnika, dok u preostalih 88,4% ruralne površine živi 99.135, što je 8,14% manje nego u urbanoj.

Graf 3. Prikaz postotka ruralnog i urbanog područja i broja stanovnika Istre

Izvor: vlastita obrada prema podacima tablice broj 7

Prema grafu 3, vidi se kako je Istra pretežito ruralno područje, međutim u 12% urbanog područja ima 8,14% više stanovnika. Urbana područja su mjesta velikih gradova, u kojima živi više od 50% Istarskog stanovništva.

Tablica 8. Površina- ruralni i urbani prostor Istarske županije, prema EU kriterjima

EU kriterji				
	km 2	%	Broj stanovnika	%
Ruralni prostor	2301,7	81,6	74970	36,3
Urbani prostor	520,3	18,4	131374	63,7
Ukupno	2822	100	206344	100

Izvor: Sveučilište u Zagrebu :: Agronomski fakultet.;Zagreb,2008, Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije (2008.-2013.)

Tablica 8 prikazuje podatke površine i broja stanovnika Istarske županije prema EU kriterijima. Kriteriji se razlikuju od OECD-ovih i zbog toga postotak nije jednak kao u tablici broj 7.

Središnja Istra koju čine općine Cerovlje, Gračišće, Karojba, Motovun, Sv. Petar u šumi i Tinjan, jedno je od najruralnijih područja Istre. Ukupno obuhvaća 440,08 km² područja. Ovaj prostor obilježava niska gustoća naseljenosti od svega 40 stanovnika/km².⁴¹ Stanovništvo se bavi poljoprivredom, industrijom, trgovinom i turizmom.

Turizam se u tom području počeo razvijati spajanjem prometnica iz obalnih gradova prema unutrašnjosti. Turiste je zatim zadivila priroda, kulturna baština i kultura samog stanovništva. Gradići u središnjoj Istri poput Motovuna, Grožnjana, Draguća, Oprtlja i Gračišća, svake godine privlače veći broj posjetitelja.

Motovun je u pretežno ruralnom području i jedan je od najpoznatijih gradića cijelog poluotoka. Nalazi se na brdašcu i okružen je zidinama. Prepun je kulturnih obilježja iz raznih povijesnih vladavina. Mjesta koja se najčešće posjećuju jesu: gradske zidine, kula, lođa, palača Polesini, glavna vrata i Trg Josefa Ressela. Iz brojnih vidikovca može se vidjeti dolina rijeke Mirne, Motovunska šuma, brojni vinogradi i ostalna razna bogatstva koja oriroda može dati. Motovun godišnje posjeti preko 400.000 posjetitelja.

Tablica 9. Dolasci i noćenja u Motovunu od 2012. do 2017. godine

Godina	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Dolasci	6 718	9 125	11 410	13 106	14 914	15 824	19594
Noćenja	17 567	24 358	32 450	32 681	37 380	40 007	49516

Izvor: TZ Motovun

Tablica 9, prikazuje broj dolazaka i noćenja u Motovunu. Broj svake godine raste, što pokazuje da je interes za tim područjem sve veća.

Grožnjan je također srednjovjekovni gradić na brežuljku. Poznat je po kulturnoj baštini i bogatoj umjetničkoj tradiciji. Ljubitelji umjetnosti mogu uživati u raznim izložbama, koncertima i likovnim radionicama. Ostali posjetitelji mogu prošetati brežuljcima i uživati u

⁴¹ Sveučilište u Zagrebu :: Agronomski fakultet.;Zagreb,2008, Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije (2008.-2013.), str. 13.

zadivljujućim pejzažima. U 2018. godini u Grožnjanu je bilo 4.427 dolaska turista, koji su ostvarili 23.064 noćenja.⁴²

Draguč je mali srednjovjekovni gradić, također smješten na brežuljku. Nalazi se na 503 metara nadmorske visine. Posjetitelji u Draguču uživaju u prekrasnom pogledu na jezero Butoniga i kulturnoj baštini grada. U glavnoj ulici u Draguču, u nekadašnjim prostorijama škole, uređena je nedavno Kuća fresaka, koja se za sada koristi kao izložbeni, kongresni i multimedijски prostor, a u budućnosti će u njoj biti i turistički info punkt koji će brojnim posjetiteljima ovog slikovitog gradića približiti kulturnu i turističku ponudu svog kraja, među kojom crkve sa srednjovjekovnim freskama zauzimaju posebno mjesto.⁴³

Oprtalj je slikoviti gradić iznad doline rijeke Mirne. Mjesto poznato po manifestaciji „Dani tartufa“. U podnožju gradića nalazi se Motovunska šuma koja je poznata po tom afrodisijaku. Nasuprot gradskim vratima nalazi se lođa izgrađena u 16. stoljeću. U Oprtlju se još nalazi i lapidarij upotpunjen rimskim i srednjovjekovnim fragmentima. Područje Oprtlja idealno je za rekreativni biciklizam u šumskim stazama.

Gračišće je gradić, na čijem području živi oko 1500 stanovnika. Najbogatija vrijednost grada je očuvana kulturno-povjesna baština. Jedna od upečatljivih posebnosti Gračišća njegova je urbana struktura: podjela nekoć zidinama opasanog grada na četvrti, a svaka od njih ima svoj trg s crkvom. Najreprezentativnije je dakako središte grada - Plac, s crkvom Majke Božje, kapelom sv. Antuna i palačom Salamon.⁴⁴ Gračišće je poznato i po tradicionalnoj manifestaciji „smotra vina“. Lokalna domaćinstva koja se bave proizvodnjom vina, izlažu svoje proizvode, te ih posjetitelji mogu degustirati. Svake godine manifestaciju posjeti preko deset tisuća posjetitelja.

Roč i Hum važni su gradići za razvitak slavenske i hrvatske pismenosti. Između dva gradića izgrađena je „Aleja glagoljaša“, put koji simbolizira događaje, izdanja i važne osobe za nastanak glagoljice i slavensko-hrvatsku pismenost. Aleja započinje podno Roča prvim spomen-obilježjem stupom „Čakavskog sabora“, a završava bakrenim gradskim vratima grada Huma poznatog kao najmanji grad na svijetu.⁴⁵

Dvigrad je poznat kao „grad ruševina“. Značajni je kulturno spomenički kompleks i nezaobilazano odredište ljubitelja povjesne baštine. U svom sadašnjem korpusu, poglavito

⁴² TZ Istarske županije

⁴³ <http://www.central-istria.com/hr/odredista-destinations/draguc>

⁴⁴ <http://www.central-istria.com/hr/odredista-destinations/gracisce>

⁴⁵ Ružić P.;Pula, 2011, Ruralni turizam Istre, str. 121.

nosi obilježja rane romaničke trobrodne bazilike s uzidanim apsidama, ali su istraživanjima otkriveni ostaci manjih prethodnih crkvi (jednbrodna s izbačenom apsidom u kasnoj antici, jednbrodna s tri upisane apside u predromanici). Zvonik i krstionica nastali su potkraj romaničkog razdoblja (1249.g.), a u gotici je dodana bočna sakristija i izmijenjen je mobilijar, od čega posebno treba spomenuti krstionicu iz 14.st.⁴⁶ Simbol grada je napuštena bazilika sv.Sofije.

Barban je srednjovjekovni gradić, sa bogatom kulturno-povjesnim naslijeđem. Atraktivno je izletišta sa dobro očuvanim arhitektonskim građevinama iz razdoblja baroka i gotike, freskama i glagoljskim zapisima, crkvama, palačama i gradskim zidinama. U Barbanu se održava i poznata manifestacija „viteška igra Trka na prstenac“, koji sve godine posjećuju brojni posjetitelji. Cilj igre je unutar 12 sekunda u punom galopu na konju preći stazu dugačku 150 metara te kopljem pogoditi prstenac.

Malobrojno stanovništvo tog područja, znatno doprinosi razvoju ruralnog turizma. Njihovim odnosu prema okolišu sačuvali su prirodu i sveukupan ambijent seoskog života. Gosti danas mogu posjetiti kulturno-povijesne spomenike, građevine i mnoge ostale stvari, zahvaljujuću lokalnom stanovništvu. Bogata gastronomska ponuda spojena je sa sportsko-rekreativnim aktivnostima, gdje gosti uz vožnju biciklom, mogu putem degustirati vina, maslinova ulja i ostale delicije. Manji srednjovjekovni gradići sve su popularniji i privlače brojne posjetitelje. Za posjetitelje se organiziraju razna dođanja i manifestacije. U promociju ruralnog turizma treba nastaviti ulagati. Kako bi se pratila potražnja, ponuda mora svake godine biti sve veća.

⁴⁶ <http://www.kanfanar.hr/kultura/dvigrad>

4. TURISTIČKE AKTIVNOSTI U RURALNOM PODRUČJU

Turističke aktivnosti važan su element za dolazak posjetitelja u neko turističko područje. Osim raznih atraktivnosti, područje mora imati i ponudu aktivnosti. Pod aktivnosti spaju svi oblici rekreacije. To može biti: jahanje, penjanje, lov, slikanje, lončarstvo, itd.

U ruralnom području Istre gosti mogu birati velik broj aktivnosti kojima se žele baviti. Najpoznatije aktivnosti na poluotoku jesu biciklizam, pješaćenje, penjanje i vožnja kajakom.

Ljubiteljima biciklizma na području središnje Istre pruža se mogućnost vožnje biciklom na dvadesetak uređenih i označenih staza. Staze u tom području zahtjevnije su nego u ostalima. Većina ih prolazi kroz stare gradiće koji se nalaze na brdima. Sveukupno u Istri ima preko šezdeset biciklističkih staza sa više od 2.500 km⁴⁷.

Interes za pješaćenje Istrom sve veća. Brojni gosti dolaze kako bi uživali u netaknutoj prirodi. S obzirom na veliku interes, TZ Istarske županije izradila je mapu sa 59 pješačkih staza i 21 brdskom stazom. Teškoće staza označene su u 3 boje. Zelenom bojom označene su lakše staze, žutom bojom označene su staze srednje težine i crvenom bojom teške staze koje se preporučuju samo aktivnim sportašima. U središnjoj Istri ima ukupno 26 staza.

U zadnjih nekoliko godina penjanje je sve češća aktivnost u Istri. Povećavanjem broja ruta i stijena za penjanje, Istra postaje sve zanimljivija destinacija za penjače iz cijeloga svijeta. Ukupno ima 25 penjališta koji se razlikuju po zahtjevnosti. U središnjoj Istri ima 10-ak penjališta koji se nalaze u okolici Pazina i pokraj Buzeta.

Navedene aktivnosti, najčešći su oblik rekreacije gostiju iz razloga jer su pogodne u sva četiri godišnja doba.

Od manje popularnih aktivnosti, gosti u ruralnoj sredini mogu još uživati i u jahanju na uvježbanim konjima. U Istri ima četiri konjička centra koji imaju već unaprijed isplanirane rute za polazak sa gostima.

⁴⁷ <http://www.istria-bike.com/hr/naslovna>

Zip Line Pazinska jama, Paraglinding i vožnja off-road i motocross stazama, ekstremnije su aktivnosti koje su u ponudi posjetiteljima koji vole adrenalin. Zip Line je adrenalinski doživljaj koji se nalazi u Pazinu. Vožnjom na liniji od 100 metara visine, dostiže se brzina od 50-ak km/h. Za paraglinding je u Istri uređeno osam startova: Kaštelir je pogodan za početnike, potom Brgud na Učki, Lanišće, Žbevnica, Veli Mlun, Tičarija, zavoj Curve i Raspadalica koja je trenutno najpoznatije i najuređenije uzletišta u Istri.⁴⁸ Off-road se vozi sa terencima, motokroserima i quadima. Poligon se nalazi pokraj Katuna Trviškog. Posjetitelji imaju mogućnost škole off-roada, gdje se uče vozi u ekstremnim uvjetima staze. Enduro motocross staze, namjenjene su isključivo za motocikle na 2 kotača. Na stazama je moguće iznajmiti motocikl, te trenirati sa trenerom. Poznate motocross staze jesu: Šantarija mx park, Enduro Bašić, Enduro Croatia i Enduro Kroatien Istrien. Najpoznatija staza je Šantarija mx park, na kojoj se vode profesionalne motocross utrke, a nalazi se nedaleko od Pazina.

Speologija je jako poznata aktivnost na području Istre. Za sada je poznato da u Istri ima preko 1.500 jama i špilja. Jame su tople i s puno ukrasa. U istarskim spiljama i jamama osim prirodnih ljepota nalazi se i raznovrsni životinjski i biljni svijet (ribe, žabe, puhovi, račići, šišmiši), a najzanimljivija je čovječja ribica, endemska vrsta koja živi samo u ovim kraškim područjima.⁴⁹ Najpoznatija špilja je Piskovica i dugačka je 1036 metara⁵⁰.

Lov i ribolov u imaju veliki značaj. Lovci iz svih stana svijeta dolaze u Istru kako bi uživali na brojnim lovištima. U Istri ima preko 40 lovišta na otprilike 360.000 hektara. Najčešće se love srne, jeleni, divlje svinje, fazani i zečevi. Osim samoga lova, ljubitelji ovoga sporta i kinologe privlače vrhunske dresure i razna natjecanja lovačkih pasa među kojima se ističe Istarski gonič-pasmina istarskog područja.⁵¹ Ribolov je rijetka aktivnost, ali pećari se smije na nekoliko lokacija. Pećanje slatkovodnih riba moguće je u Cerovlju, rijeci Mirni, rijeci Raši i Dragonji, te u malom mjestu Tunarica, nedaleko od Labina. Najčešće se lovi: šaran, štuka, klen, mrena i linjak.

⁴⁸ Ružić P.; Pula, 2011., Ruralni turizam Istre, str. 117

⁴⁹ <https://croatia.hr/hr-HR/speleologija-istra>

⁵⁰ ibidem

⁵¹ Ružić P.; Pula, 2011., Ruralni turizam Istre, str. 120

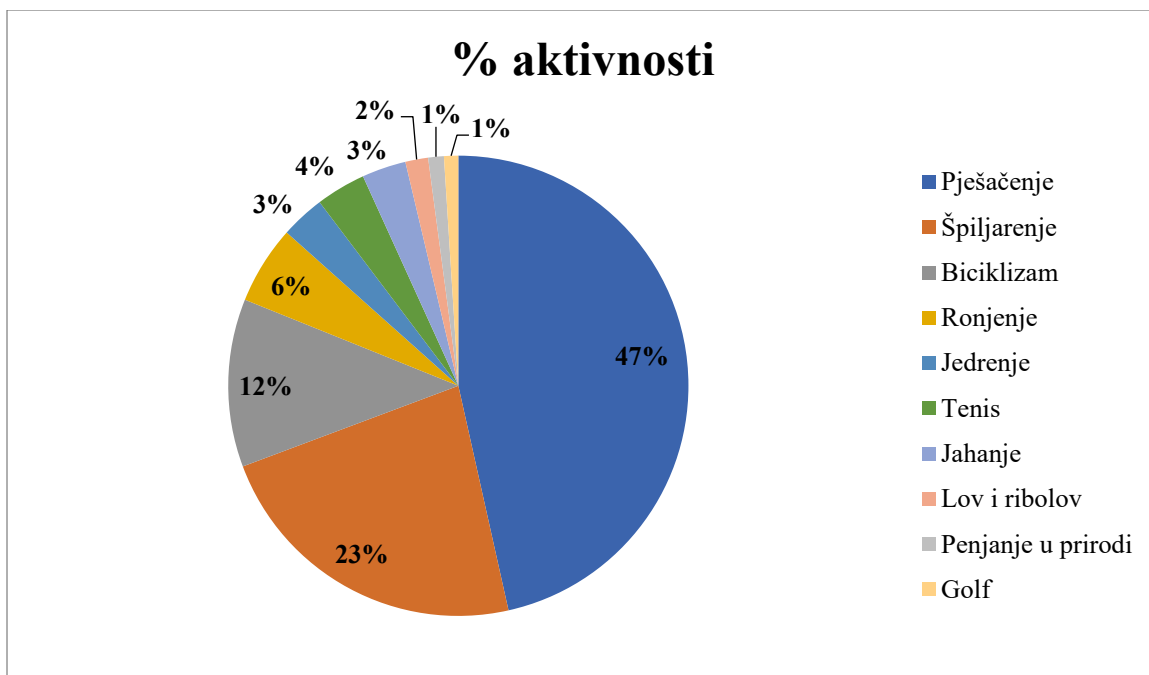
Tablica 10. Zainteresiranost turista Istre za sportsko-rekreacijske sadržaje

Rang	Sportske aktivnosti	Broj ispitanika	
		Frekvencija	%
1.	Pješačenje	529	46,5
2.	Špiljarenje	260	22,8
3.	Biciklizam	134	11,8
4.	Ronjenje	63	5,5
5.	Jedrenje	35	3,1
6.	Tenis	40	3,5
7.	Jahanje	35	3,1
8.	Lov i ribolov	18	1,6
9.	Penjanje u prirodi	13	1,1
10.	Golf	11	1,0

Izvor: Ružić,P.; Pula, 2011., Ruralni turizam Istre, str. 118

U tablici broj 10 prikazana je zainteresiranost turista za aktivnostima na području Istre. Pješačenje je najčešća aktivnost, zatim slijede špiljarenje i biciklizam. Za pješačenje se izjasnilo 46,5% turista , za špiljarenje 22,8% i za biciklizam 11,8%. Od ostalih aktivnosti u ruralnom području još se spominju jahanje, lov i ribolov, penjanje u prirodi i golf.

Graf 4: Aktivnosti turista u Istri

Izvor: obrada autora prema podacima iz tablice broj 10

U grafu broj 4, prikazan je postotak najčešćih aktivnosti kod turista. Može se vidjeti kako se pješačenjem, špiljarenjem i biciklizmom bavi preko 80% turista koji dolaze u to područje.

Posljednjih godina u Istri, lov na tartufe postaje sve češća aktivnost turista. Turistima se pruža mogućnost da upoznaju profesionalne tartufare koji će ih naučiti kako pronaći tartuf. Tartufari su licencirani sakupljači nadzemnih i podzemnih gljiva, koji uz pomoć dresiranih pasa pronalaze tartufe. Takav oblik aktivnosti moguće je samo uz pratnju licenciranih sakupljača.

ZAKLJUČAK

Istra je odavno već poznata turistička destinacija. Priobalno područje svake godine privlači više miliona posjetitelja. Turisti uživaju u prekrasnim plažama i brojnoj ponudi. Strateškim planiranjem osigurava se održivost turizma. Konkurentnost tržišta je velika i mora se voditi briga, kako turizam ne bi počeo stagnirati ili još gore propadati. Analiziranjem trendova razvija se strategija, kojom destinacija upravlja i promovira svoje resure.

S obzirom na velik broj prirodnih i umjetnih resura, Istra je destinacija u kojoj je moguće razvijati velik broj oblika turizma. Veliku važnost u tome ima dobra prometna povezanost do destinacije, te u samoj destinaciji. Obalni su gradovi povezani sa ruralnim sredinama u kojim se nalazi mnoštvo povjesno-kulturnih spomenika i prirodnih ljepota. Kulturni turizam također

oblik turizma koji nije dovoljno valoriziran. Ponuda za takav oblik turizma je velika, ali je promocija nedovoljna.

U novije se doba ponuda za dolazak na poluotok još više širi, te se razvija ruralni turizam. Ruralni turizam Istri doprinosi puno više, nego samo ekonomski učinak. Razvojom ruralnom turizma očuvala se autohtona baština ruralnog područja. Ne naseljena područja gdje su nekada bile samo kolibe i staje, danas su mjesta prepuna villa i kuća za odmor. Turistima iz velikih gradova, ne taknuta priroda tog područja sve je zanimljivija. Ponudu ruralnog područja treba i dalje širiti, ali mora se paziti da se ne izgubi integritet kojeg to lokalno stanovništvo ima. Gubljenje integriteta i seoske kulture, najveća je prijetnja za to područje. Dolaskom turizma i prilagođavanjem tržištu, mijenja se način života lokalnog stanovništva.

U misiji razvitka ruralnog turizma, lokalno se stanovništvo treba uključiti u planiranje strategija. Treba se zaštititi već sačuvani prostor, inače će masovnost turista donijeti do onečišćenja okoliša. Poljoprivreda i stočarstvo na tim se područjima i dalje moraju razvijati, jer upravo to daje gostima osjećaj seoskog života.

POPIS LITERATURE

Knjige:

- Ružić, P. – Milohanović, A.; Pićan, 2003., Tendencije u potrošnji hrane i pića turista u Istri
- Ružić, P.; Pula, 2011., Ruralni turizam Istre
- Ružić P.; Pula, 2005., Ruralni turizam
- Mataš, D.; Opatija, 1997, Turistička destinacija
- Šuligoj M.: Koper 2015, Retrospektiva turizma Istre
- Geić, S.; Split 2011., Menadžment selektivnih oblika turizma
- Ivan Blažević, Povijest turizma Istre i Kvarnera, Rijeka 1987.

Ostali izvori:

- Poreč Istra- Službeni turistički portal Turističke zajednice Grada Poreča, preuzeto sa internet stranice <https://www.myporec.com/hr/otkrijte-porec/eufrazijeva-bazilika/25> (20.12.2018.)
- Turistička zajednica Grada Pule-službena internet stranica <https://www.pulainfo.hr/hr/> (20.12.2018.)

- Hrčak- portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa, preuzeto sa internet stranice <https://hrcak.srce.hr/> (21.12.2018.)
- Službena stranica sjeverozapadne Istre, preuzeto sa internet stranice <https://www.coloursofistria.com/hr/> (07.01.2019.)
- Novilist.hr, preuzeto sa internet stranice <http://www.novilist.hr/Vijesti/Gospodarstvo/Studij-zdravstvenog-turizma-sunce-i-more-u-paketu-,za-zdravlje> (07.01.2019.)
- Zdrastveni turizam, preuzeto sa internet stranice http://www.istra.hr/hr/atrakcije-i-aktivnosti/wellness/zdravstveni-turizam/942-ch-0?&l_over=1 (22.12.2018.)
- Kulturni turizam, preuzeto sa internet stranice <https://www.istrapedia.hr/hrv/1431/kulturni-turizam/istra-a-z/> (22.12.2018.)
- Biciklizam, preuzeto sa internet stranice , <https://www.coloursofistria.com/hr/sport/biciklizam> (22.12.2018.)
- Telegram.hr –Pulski filmski festival, preuzeto sa internet stranice <https://www.telegram.hr/kultura/branko-lustig-otvorio-62-pulski-filmski-festival/> (22.12.2018.)
- Agroturizam Tikel, preuzeto sa internet stranice <http://www.central-istria.com/hr/gastronomy/agroturizam-agritourism?id=948> (22.12.2018.)
- Središnja Istra-statistika, preuzeto sa internet stranice <http://www.central-istria.com/hr/statistika> (09.01.2019.)
- Gastronomija-istarski pršut, preuzeto sa internet stranice <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/istarska-jela/tradicija-istarskog-prsuta> (10.01.2019.)
- Gastronomija-istarski tartuf, preuzeto sa internet stranice <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/tartufi/istarski-tartuf-zlata-vrijedan-gurmanski-dragulj> (10.01.2019.)
- Gastronomija-boškarin, preuzeto sa internet stranice <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/boskarin-istinska-delicija-istarskog-tradicionalnog-goveda> (10.01.2019.)
- Gastronomija-tradicijonalna tjestenina, preuzeto sa internet stranice <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/tradicionalna-istarska-tjestenina> (10.01.2019.)

- Gastronomija-istarska Malvazija, preuzeto sa internet stranice <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/vino/malvazija-neprikosnovena-kraljica-istarskih-vinskih-podruma> (11.01.2019.)
- Gastronomija-istarski Teran, preuzeto sa internet stranice <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/vino/teran-vino-snaznih> (11.01.2019.)
- Gastronomija-vino Muškat, preuzeto sa internet stranice <https://www.coloursofistria.com/hr/gastronomija/vino/muskat-momjanski-vinski-biser-istre> (11.01.2019.)
- Centralna Istra-Draguć, preuzeto sa internet stranice <http://www.central-istria.com/hr/odredista-destinations/draguc> (12.01.2019.)
- Centralna Istra-Gračićće, preuzeto sa internet stranice <http://www.central-istria.com/hr/odredista-destinations/gracisce> (12.01.2019.)
- Službena stranica općine Kanfanar, preuzeto sa internet stranice <http://www.kanfanar.hr/kultura/dvigrad> (12.01.2019.)
- Istra bike, preuzeto sa internet stranice <http://www.istria-bike.com/hr/naslovna> (20.01.)
- Službena stranica Hrvatske turističke zajednice- speologija, preuzeto sa internet stranice <https://croatia.hr/hr-HR/speleologija-istria> (15.01.2019.)
- Sveučilište u Zagrebu :: Agronomski fakultet.;Zagreb,2008, Strateški program ruralnog razvoja Istarske županije (2008.-2013.) (20.12.2018.)
- Istarska županija - Zračni promet, preuzeto sa internet stranice <http://www.istria-istria.hr/index.php?id=458> (18.12.2018.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Broj kreveta na području općina centralne Istre od 2012. do 2017. godine	19
Tablica 2. Rezime ponude i potražnje centralne Istre u 2016. i 2017. godini.....	20
Tablica 3. S.W.O.T. analiza ruralnog turizma.....	22
Tablica 4. Rangiranje tipičnih istarskih jela	25
Tablica 5. Rangiranje pića uz jelo	26
Tablica 6. Poljoprivredni-prehrambeni proizvod koji u Istri pruža najveću turističku ponudu	28
Tablica 7. Površina- ruralni i urbani prostor Istarske županije,prema OECD kriterjima	29
Tablica 8. Površina- ruralni i urbani prostor Istarske županije, prema EU kriterjima.....	30

Tablica 9. Dolasci i noćenja u Motovunu od 2012. do 2017. godine.....	31
Tablica 10. Zainteresiranost turista Istre za sportsko-rekreacijske sadržaje	36

POPIS GRAFOVA

Graf 1. Porast broja kreveta u usporedbi sa 2012. godinom	20
Graf 2. Najtraženija pića kod turista u %	27
Graf 3. Prikaz postotka ruralnog i urbanog područja i broja stanovnika Istre	30
Graf 4: Aktivnosti turista u Istri.....	36

POPIS SLIKA

Slika 1. Životni ciklus turističke destinacije.....	6
Slika 2. Prvi vodiči grada Poreča, tiskani 1845.....	8
Slika 3. Biciklistička staza uz maslinik	12
Slika 4. Pulski filmski festival u amfiteatru	13
Slika 5. Agroturizam u ruralnom području Istre	13